

METODICKÝ LIST

k muzejní expozici Památník Vojna
a vzdělávacímu materiálu pro studenty středních školy:

Za dráty

Tábor Vojna byl vybudován pro nesvobodné pracovní síly, které byly využívány k těžbě uranové rudy pro válečné účely Sovětského svazu. Podobné tábory byly zřízeny mimo Příbramsko též na Jáchymovsku a Slavkovsku. Areál dnešního Památníku Vojna je poslední lokalitou, kde se zachovaly autentické vězeňské objekty z doby komunistické perzekuce v tak hojném počtu. Z šestnácti historicky nejdůležitějších staveb tábora, jež se zde dochovaly, si mohou návštěvníci prohlédnout například budovu velitelství tábora, korekci, bunkr, kulturní dům, ubytovací objekt G a vězeňskou ošetrovnu. V budově velitelství se nachází expozice věnovaná perzekuci po únoru 1948 a III. odboji. Během prohlídky areálu tábora se studenti seznámí s životními podmínkami v táboře i s pracovními podmínkami v dole či při budování nedalekého města Příbram.

Prohlídku Památníku Vojna lze využít při výuce mnoha předmětů, v první řadě v hodinách dějepisu zaměřených na moderní dějiny Československa (komunistická perzekuce, III. odboj aj.) s přesahem do světových dějin (poválečné uspořádání světa, studená válka aj.). S touto problematikou se lze zabývat i v hodinách českého jazyka a literatury (věznění spisovatelé, memoárová literatura z vězeňského prostředí) a hodinách zeměpisu (těžba nerostných surovin).

Cíle:

- získání základních informací o perzekuci osob v 50. letech 20. století na území tehdejšího Československa (kdo ji prováděl, proč k ní docházelo apod.)
- seznámení studentů s jednou z forem perzekuce – pracovním táborem na těžbu uranové rudy. Pracovní listy jsou sestaveny tak, aby si studenti byli schopni reálně představit bez předchozích hlubších znalostí, pouze na základě výkladu průvodce a textového a obrazového materiálu na panelech život a pobyt v táboře.

Cílová skupina: studenti středních škol

Klíčové kompetence: k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

Pomůcky: psací potřeby, pracovní listy

Časová dotace: 90 min

Místo konání programu: Památník Vojna

Maximální počet účastníků: 30 žáků

Klíčová slova: perzekuce, političtí vězni, tábor nucených prací, III. odboj

Metody a techniky: slovní (výklad, práce s muzejní expozicí a s pracovním listem), skupinová práce

Práce se vzdělávacími listy Za dráty

Věž Po výkladu průvodce o historii tábora doplní studenti do textu základní důležité pojmy. Získají tak základní informaci o místě, kde se nacházejí.

časová dotace 15 minut

úkol: Doplňte chybějící výrazy do textu.

odpověď: němečtí váleční zajatci, uranové rudy, Sovětského svazu, Německa, tábor nucených prací, nápravně pracovní tábor, političtí vězni, kriminální a retribuční vězni

Velitelství Po prohlédnutí expozice o III. odboji a vypracování úkolů v pracovních listech se studenti seznámí s problematikou odpůrců komunistického režimu a s možnými formami jejich perzekuce.

časová dotace 15 minut

úkol: Napište, koho popř. jaké společenské skupiny se komunisté snažili eliminovat. Vysvětlete, čím mohli být tito persekovaní novému režimu nepohodlní?

odpověď: – církve – velký vliv na občany, zejména na vesnicích
– ozbrojené sbory (armáda, policie...) – nebezpečí ozbrojeného puče
– „buržoazie“ – rozsáhlý majetek a finanční prostředky
– inteligence – vliv na občany, možnost sjednocení proti novému režimu
– političtí soupeři – političtí nepřátelé, jejich eliminace zaručovala neomezenou vládu v zemi

- úkol:** Popište jednotlivé součásti tábora a vyznačte je do obrázku modelu.
- odpověď:** Mezi dvěma šachtami se nachází samotný tábor zřetelně rozdělený na vězeňskou a bachařskou část.
- úkol:** Zakreslete do mapy, v kterých oblastech se zneužívala nesvobodná pracovní síla k těžbě uranové rudy. (Informace naleznete v třetí místnosti.)
- odpověď:** Jáchymov, Horní Slavkov, Příbram
- úkol:** Ve kterém dalším státě sovětského bloku se k těžbě uranové rudy zneužívala nesvobodná pracovní síla?
- odpověď:** SSSR
- úkol:** Napište jména osob, které byly popraveny v souvislosti s uranovými tábory. Víte, za jaký čin byli popraveni?
- odpověď:** např. *Josef Karolík* – dozorce (velezrada, vyzvědačství, pomoc vězňům k přípravě útěku, práce pro cizí zpravodajské organizace); *Čížek Petr, Boris Volek, Ladislav Plšek, Jaroslav Kysela, Václav Tippel, Jiří Janouch* – vězni (maření výkonu úředního rozhodnutí – útěk, pokus o vraždu, vražda)
- úkol:** Na obrázcích jsou dva vězeňské obleky. Napište, který z nich byl určen pro práci v podzemí a který nosili vězni v táboře.
- odpověď:** Fotografie vpravo zachycuje pracovní oděv – černý pogumovaný kabát sloužil jako ochrana před mokrem v podzemí, přilba nad ním byla pracovní ochrannou pomůckou při práci na šachtě. Na fotografii vlevo je táborové oblečení.

Korekce Cílem této sekce je studentům ukázat, že ve vězeňském táboře existovalo „vězení ve vězení“ – místo, kde byly životní a pracovní podmínky ještě horší než v táboře.

časová dotace 10 minut

- úkol:** Napište, co se rozumí pojmem korekce a jaké druhy korekce byly na věznicích uplatňovány.
- odpověď:** Korekce je vězení ve vězení (trest za porušení táborového řádu). Korekce – a) s vyváděním (možnost práce), b) bez vyváděním (24 hodin v cele)
- úkol:** Jaký objekt byl využíván pro korekci do té doby, než se postavila tato budova?
- odpověď:** Do roku 1953 se jako korekce využíval tzv. bunkr nebo celý pod velitelstvím.
- úkol:** Popište vybavení korekčních celů. K čemu se jednotlivé předměty v cele používaly?
- odpověď:** pryčna (lůžko), žanek (kýbl na potřeby)

Kulturní dům Studenti se dozvídají o největší vzpouře vězňů v historii uranových lágrů.

časová dotace 10 minut

- úkol:** Vysvětlete, k jaké ojedinělé události došlo na táboře Vojna v roce 1955?
- odpověď:** V červenci došlo k několikadenní stávkce potrestaných.
- úkol:** Jaká byla příčina a jaký následek této masové akce z pohledu vězňů?
- odpověď:** Důvodem bylo zavedení nového, přísnějšího táborového řádu. Následky – povolány posily z řad VS-MV, vyhlášení korekčního režimu nad táborem, transport několika desítek osob do pevných věznic, soudní líčení, odebrání výhod odsouzeným...

Ošetřovna Na ošetřovně studenti tábor nahlédnou perspektivou častých nemocí a úrazů.

časová dotace 5 minut

- úkol:** Vysvětlete, proč je na lůžkové části ošetřovny tak málo postelí.
- odpověď:** Vězni v komplikovaném nebo těžkém zdravotním stavu byly převáženi do vězeňské nemocnice Pankrác. Podmínky pro uznání práceneschopným byly poměrně přísné.
- úkol:** Jaké výhody měli nemocní vězni na lůžkové části oproti běžnému režimu v táboře?
- odpověď:** Lepší strava, teplo, klid...

Ubytovací barák G Studenti vidí reálnou ubytovací místnost, ve které strávil vězeň během mnohaletého trestu nejvíce času.

časová dotace 5 minut

- úkol:** Popište vybavení cimry.
- odpověď:** Palandy, poličky na osobní věci, stůl, lavice, kamna
- úkol:** Napiš, kde se mohl vězeň pohybovat a trávit volný čas mimo šichtu (práci)?
- odpověď:** Povinné táborové brigády, přednášky a školení. Kulturní dům (různé kroužky, místnost na ping-pong...), v rámci osobního volna návštěvy po jiných barácích (cimrách), volný pohyb po táboře...

Bunkr Studenti zjistí, k čemu v táboře sloužil bunkr a že podmínky vězňů v něm odpovídaly týrání a mučení.

časová dotace 10 minut

- úkol:** Vysvětlí, k čemu sloužil bunkr?
- odpověď:** V letech 1951–1953 sloužil jako korekce (vězení ve vězení).
- úkol:** Jak se mohl podepsat pobyt v bunkru na zdraví vězně?
- odpověď:** Dušení, podchlazení, střevní a infekční onemocnění, revmatická onemocnění, poškození duševního zdraví (z psychologického hlediska znaky mučení, nelidského a krutého zacházení).

Po absolvování prohlídky Památníku Vojna následuje vyhodnocení pracovních listů, což se děje formou besedy s vyučujícím popř. pracovníkem Památníku.